

نقش مدیریت شهری در توسعه پایدار گردشگری شهری، مطالعه موردی: شهر رامسر

مصطفی آقاعلیخانی* - دانشجو دکتری شهرسازی دانشگاه عدالت، تهران، تهران
عباس بخشنده نصرت- استاد جغرافیا انسانی دانشگاه تهران، واحد تهران، تهران
محمود رحمانی- استاد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه عدالت، واحد تهران، تهران

The Role of Urban Management in the Sustainable Development of Urban Tourism; Case Study: Ramsar City

Abstract

Tourism is the largest and most diverse industry in the world. Many countries regard this industry as the main source of income, employment, private sector growth and infrastructure development; Due to the climatic and ethnic conditions, the history of ancient civilization and ancient works and its special status in the attractions of ecotourism, If it solves its problems and provides appropriate services, it can reach the right point. Due to geographical conditions, the city of Ramsar has a great potential in attracting domestic and foreign tourists. The expansion of tourism flows in this region has led to adverse environmental, economic and social impacts due to inappropriate planning and the weakness of infrastructure and tourism management. This research seeks to understand the role of management factors in the sustainable development of tourism in Ramsar. The research method is descriptive-applied research and has been used to collect information through documentary and library methods. The statistical population of this research includes high school administrators of municipal organizations and all citizens of Ramsar. Due to the wide extent of the statistical society and the impossibility of conducting research on the whole society, a multistage cluster sampling method has been used. And the data was analyzed using the Delphi method and the Topsis Technique. As a result, the ranking of the criteria has been addressed. The impact of urban management on interacting with the use of natural and man-made resources has been able to rank at the top of the criteria by gaining a score of 0.654286.

Keywords: Management, Tourism, Sustainable Development, Ramsar

چکیده

گردشگری بزرگترین و متنوع‌ترین صنعت در دنیا به حساب می‌آید. بسیاری از کشورها این صنعت را به عنوان منبع اصلی درآمد، اشتغال، رشد بخش خصوصی و توسعه زیربنایی می‌دانند؛ کشور ایران به دلیل برخورداری از شرایط اقلیمی و قومی، تاریخ تمدن کهن و آثار باستانی و داشتن در جاذبه‌های اکوتوریسم دارای جایگاه ویژه‌ای است که در صورت پرداختن به حل مشکلات آن و ارائه خدمات مناسب، می‌تواند به نقطه مناسبی برسد. شهر رامسر به دلیل داشتن شرایط خاص جغرافیایی، پتانسیل زیادی در زمینه جذب گردشگران داخلی و خارجی دارد. گسترش جریانهای گردشگری در این منطقه، با برنامه ریزی نامناسب و ضعف زیرساختها و مدیریت گردشگری اثرات منفی زیادی از لحاظ زیست محیطی، اقتصادی و اجتماعی در پی داشته است. این تحقیق، در پی شناخت نقش عوامل مدیریتی در توسعه پایدار گردشگری شهر رامسر می‌باشد. روش تحقیق در پژوهش از نوع کاربردی- توصیفی می‌باشد و با استفاده از روش اسنادی و کتابخانه‌ای به جمع‌آوری اطلاعات پرداخته شده است. جامعه آماری این پژوهش شامل مدیران عالی سازمان‌های وابسته به شهرداری و کلیه شهروندان شهرستان رامسر می‌باشد و با توجه به گستردگی جامعه آماری و میسر نبودن امکان اجرای تحقیق بر روی کل جامعه، از روش نمونه گیری تصادفی خوشه ای چند مرحله ای استفاده شده است و اطلاعات یدست آمده با استفاده از روش دلفی و تکنیک تاپسیس تحلیل نموده و در نتیجه به رتبه بندی معیارها پرداخته شده که نقش مدیریت شهری در برقراری تعامل استفاده از جاذبه های طبیعی و انسان ساخت با کسب امتیاز ۰/۶۵۴۲۸۶ توانسته است در صدر معیارهای مورد بررسی قرار بگیرد.

واژگان کلیدی: مدیریت، گردشگری، توسعه پایدار، رامسر

۱. مقدمه

می‌تواند ضمن دنباله روی از سیاست‌های کلان کشور زمینه ساز توسعه در منطقه پیرامونی خود باشد در واقع مدیریت شهری به‌عنوان چارچوب سازمانی توسعه شهر به سیاستها، برنامه‌ها و طرحها و عملیاتی اطلاق می‌شود که در پی اطمینان از تطابق رشد جمعیت با دسترسی به زیرساختهای اساسی مسکن و اشتغال هستند. براین اساس، کارآیی مدیریت شهری وابستگی مشخصی به عوامل زمینه‌ای از قبیل ثبات سیاسی، یکپارچگی اجتماعی و رونق اقتصادی و نیز عوامل دیگری از قبیل مهارت و انگیزه‌های سیاستمداران و اشخاص استفاده‌کننده از این سیاستها دارد (زاهدی‌فر، ۱۳۹۱).

آنچه در مسئله حاضر مورد نظر محقق می‌باشد در هم آمیزی این دو مقوله خطیر در یکدیگر می‌باشد؛ در واقع محقق به دنبال آن است که تاثیر مدیریت شهر را در توسعه پایدار گردشگر شهری مورد مطالعه قرار دهد و در این راستا شهر رامسر را به عنوان منطقه‌ای با ظرفیت بالای گردشگری در زمینه‌های فرهنگی، تاریخی و طبیعی مورد مطالعه قرار داده و چگونگی تاثیر تصمیمات و مدیریت در حوزه شهری رامسر بر ابعاد مختلف گردشگری این شهر مورد مطالعه قرار می‌دهد. بنابراین می‌توان گفت نقش مدیریت شهری در توسعه گردشگری رامسر، یکی از مواردی است که در سال‌های اخیر، به آن توجه بسیار شده است. در کشور ما و سایر کشورها نیز در این زمینه پژوهش‌هایی صورت گرفته است که از جمله می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- اسدالله دیوسالار، میثم توکلی و امیر حسن خادمی (۱۳۹۳) تحقیقی را با عنوان «نقش مدیریت شهری در توسعه پایدار گردشگری» به انجام رساندند. این تحقیق نقش مدیریت شهری در توسعه گردشگری پایدار شهر نور را به عنوان یکی از قطب‌های گردشگری ساحلی در استان مازندران مورد بررسی قرار داده است. هدف از این تحقیق شناخت ابعاد اقتصادی، اجتماعی و اکولوژی گردشگری شهری در راستای زمینه سازی جهت برنامه‌ریزی و مدیریت پایدار گردشگری شهر ساحلی نور و تعیین و ارائه راهکارهای عملی برای توسعه گردشگری شهر مذکور و به طور کلی ایجاد توسعه پایدار شهرهای ساحلی حسب گردشگری برای سایر شهرهای ساحلی کشور می‌باشد. این تحقیق از نوع توصیفی تحلیلی و در

امروزه، صنعت گردشگری که سطح بالایی از توسعه را برای بخش اقتصادی اکثر کشورها در سطح جهان فراهم ساخته است، به عنوان بخش پایه‌ای توسعه اقتصادی گردشگری دیده می‌شود (ریویرو، ۲۰۰۹، ص ۱۱). در این میان، ویژگی یا ویژگی‌های منابع گردشگری مقصد است که مردم را برای انجام فعالیت‌های گردشگری، به سوی مقصد هدایت می‌کند. این منابع، شامل منابع طبیعی، فرهنگی، وقایع و رویدادها، منابع فعالیت‌های گردشگری، منابع خدماتی می‌شود (صالحی و همکاران، ۱۳۹۱، ص ۹). برای گردشگران‌ها و مسافرانی که به کشوری مسافرت می‌کنند، فعالیت‌ها، رویدادها و محصولات فرهنگی به عنوان نیروی الهام بخش (نیروی جذب گردشگران) تصور می‌شود (قادری و همکاران، ۱۳۸۸). میل گردشگران به تجربه کردن فرهنگی متفاوت، هنوز یکی از انگیزه‌های اصلی گردشگری است که این مهم از طریق تجربه کردن فرهنگ حقیقی و مظاهر آن از حیث هنر، موسیقی، رقص و صنایع دستی صورت می‌پذیرد در این بین، کشور ما به دلیل وجود آثار باستانی ملی، تمدنی، تاریخی، زیارتی و... (فرهودی و همکاران، ۱۳۸۹، ص ۴۶). به عنوان یکی از مدهای گردشگری فرهنگی، از قابلیت‌های بسیار بالایی برخوردار است. در بین استان‌های مختلف، استان مازندران از دیرباز، دیار آشنای گردشگران، سفرنامه نویسان، تجار و طالبان علم بوده است و از مکانهای سنتی گردشگری فرهنگی ایران به‌شمار می‌رود (یزدان‌پناه، ۱۳۸۵، ص ۹۶). شناسایی این مکان‌ها به عنوان خاستگاه اولیه بشری، کشف آثار و اشیای باستانی، معماری ویژه و منحصر به فرد، ساختمان موزه‌ها، به وقوع پیوستن حوادث و رخدادهای تاریخی و باستانی گوناگون، نقش انکار نشدنی تاریخ و فرهنگ منطقه در استقبال و علاقه مندی بازدید کنندگان و نقش پررنگ‌تر جاذبه‌های فرهنگی مانند موزه و بناهای تاریخی نسبت به جاذبه‌های طبیعی در استان مازندران و به ویژه شرق آن، از جمله عوامل مهمی است که بر اهمیت مطالعه و پژوهش درباره‌ی نقش و کارکرد مولفه‌های تاریخی و فرهنگی بر توسعه گردشگری در مقصد مورد نظر می‌افزاید (محسنی، ۱۳۸۸، ص ۱۵۰).

از طرفی دیگر پر واضح و بدیهی است که کشور پهناور ایران در راستای مدیریت کلان خود نیازمند یک سیستم کارآمد مدیریت در واحدهای کوچک خود یعنی استان‌ها و به ویژه شهرها می‌باشد به عبارتی مدیریت شهری

بهداشت، آموزش، حمل و نقل، مسکن و... بهبود نیابد و بطور کلی باعث کاهش استانداردهای زندگی شود.

- احمد حشمتی (۱۳۸۸) در مقاله‌ای تحت عنوان نقش مدیریت شهری در توسعه توریسم پایدار، بر این اعتقاد است که اگرچه در شهرها نهادهای متعددی برای توسعه گردشگری و گسترش آن فعالیت دارند ولی تمام آنها به صورت جداگانه و موازی حرکت می‌کنند. بنابراین پیشنهاد میشود که مدیران شهرها در زمینه تأسیس نهاد جداگانه در سطح شهرها که فقط به امور مربوط به گردشگری رسیدگی نمایند به اتفاق نظر دست یابند.

- ایوانا لوگار، در مطالعه‌ای درباره مدیریت گردشگری پایدار در شهر ساحلی کریکوانیکا کشور کرواسی که در سال ۲۰۱۰ انجام داده است به ارزیابی تأثیرات منفی ایجاد شده صنعت گردشگری روی محیط زیست، جامعه، فرهنگ و حتی بر اقتصاد توجه می‌کند و با ابزار و تصمیم گیری‌های سیاسی سعی در بهبود و پایدارتر نمودن توریسم در این شهر دارد.

- بوسابا سیتیکارن در سال ۲۰۰۲ در مقاله‌ای با عنوان جنبه‌های گردشگری و توجهی کلیدی به توسعه پایدار به تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم صنعت گردشگری روی منابع طبیعی، ساختمان‌سازی و محیط فرهنگی در هر ناحیه توریستی و نواحی مجاور آن توجه داشته و به ابعاد گوناگون تأثیرات گردشگری بر جنبه‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و زیست محیطی توجه می‌کند و در نهایت راهکارهایی را برای دستیابی به توسعه پایدار گردشگری پیشنهاد می‌کند.

- پرسیلا بونی فیس در کتاب «مدیریت گردشگری فرهنگی» که در سال ۱۳۹۰ توسط محمود عبدالله زاده ترجمه شد، به کاهش صنعت گردشگری می‌پردازد، وی بیان می‌کند که عواملی چون تسهیلات کم، عدم جاذبه‌های مناسب، عدم امنیت و عدم زیر ساخت‌های مناسب باعث کاهش در صنعت و جذب گردشگر می‌شود. یعنی عواملی که باعث تسهیلات کم می‌شوند مانند نبود قوانین و مقررات، نبود تبلیغات برای جهانگردی بطور هماهنگی‌های لازم برای فعالیت‌های جهانگردان،

آن گردآوری داده‌ها بر پایه پرسشنامه‌هایی می‌باشد که جامعه آماری آن شامل ۲۵۶ نفر از شهروندان و تمامی جامعه مدیران شهری به تعداد ۵۰ بوده است. نتایج حاصل از آزمون T تک‌نمونه‌ای نشان داده است که از نگاه پاسخگویان، وضعیت موجود شاخصهای اقتصادی، اجتماعی فرهنگی و زیست محیطی گردشگری در شهر نور نامطلوب بوده و در راستای توسعه گردشگری پایدار نمی‌باشد.

- مسعود تقوایی و اعظم صفر آبادی (۱۳۹۰) مقاله «نقش مدیریت شهری در دستیابی به توسعه پایدار گردشگری شهری» را با مطالعه موردی شهر کرمانشاه به انجام رساندند. هدف آنها در این مقاله بررسی متغیرهای ضروری عملکرد مدیریت شهری، در ارتباط با توسعه گردشگری پایدار شهری در شهر کرمانشاه بوده است. نتایج این تحقیق حاکی از آن است که بین مدیریت یک‌پارچه شهری و همکاری‌های متقابل مدیران شهری و مردم محلی با دستیابی به توسعه پایدار گردشگری شهری رابطه مثبت و مستقیم وجود دارد، یعنی هر مقدار مدیری شهری هماهنگ تر باشد و ارتباطات بیش‌تر بین مدیریت شهری و مردم محلی برقرار شود به‌همان اندازه امکان دستیابی به توسعه پایدار گردشگری شهری بیش‌تر خواهد شد.

- محمد منصوری‌فر (۱۳۸۹) در کتابی تحت عنوان «بررسی موانع توسعه صنعت گردشگری» استان مازندران را از جنبه‌های ساختاری، امکانات زیر بنایی و خدماتی و فرهنگی و اجتماعی مورد بررسی قرار داد و همچنین علل توسعه نیافتگی صنعت گردشگری در استان مازندران را تشریح کرد، در پژوهش او مشخص گردید که منظور از عوامل ساختاری همان همکاری‌ها و هماهنگی و روابط بین سازمانی میان سازمان‌های متولی و مرتبط با صنعت گردشگر است، و منظور از امکانات زیر بنایی و خدماتی یعنی ایجاد شبکه‌های ارتباطی منظم در مسیرهای توریستی و حل مشکلات حمل و نقل و بهبود تاسیسات بهداشتی و شبکه‌های آب و... و تاسیسات اقامتی و خدمات گردشگری است؛ و توسعه نیافتگی باعث می‌شود که وضعیت عوامل اجتماعی نظیر

عدم جاذبه‌های مناسب که منظور همان عوامل و امکاناتی که برای گردشگران طراحی می‌شوند و از نظر بازدید کنندگان بسیار مطلوب باشد نه به میزان یک جاذبه‌ی فراهم به آن نگاه کرد. عدم امنیت و خطر که منظور این عامل کاهش صنعت گردشگری می‌گردد مقابل درک است که شورش‌ها، سرقت‌ها، کیف زنی و تروریسم موجب بی میلی گردشگران می‌شود. نبود زیر ساخت‌های مناسب نظیر خطوط زمینی، دریایی، هوایی و همچنین امکانات رفاهی برای بازدیدکنندگان از مراکز دینی و باستانی می‌باشد.

- داسل ویل راجر در سال ۱۳۸۸ در کتاب «مدیریت جهانگردی (مبانی، راهبردها و آثار)» که توسط محمد اعرابی و داوود ایزد ترجمه گردید، به نقش دولت و مدیریت کلان آن و وظایف دستگاه گردشگری که در امر سیاستگذاری و اداره آن ایفای نقش می‌کنند، می‌پردازد. او در نتایج کارش بیان می‌کند که اختصاص وزارت خانه‌ای کامل به امر گردشگری و هماهنگی با اهداف اقتصادی و اجتماعی کشور و ایجاد اشتغال برای ایجاد درآمد و تشویق سرمایه گذاران بخش خصوصی در این بخش و همچنین ایجاد قوانین امنیتی برای جذب جهانگرد مفید می‌باشد.

۲. مبانی نظری

۲-۱- مدیریت شهری

مدیریت شهری به همه نهادها، سازمان‌ها و افرادی گفته می‌شود که به صورت رسمی و غیررسمی در فرایند مدیریت شهری اثرگذار هستند؛ مدیریت شهر فقط شهرداری یا شورای شهر نیست بلکه، هر عنصری که در فرایند مدیریتی شهر، اثرگذار است. در این حیطه قرار دارد (لطفی، ۱۳۸۸، ص ۱۰۵). در تدوین برنامه‌های مدیریت توسعه‌ای و برنامه‌های منطقه‌ای و کشوی جایگاه شهر و مدیریت شهری باید به روشنی تبیین و مشخص شود که برنامه‌های مختلف اجرا شده در سطح شهر، تاثیرگذار هستند یا خیر، و برنامه‌ها را چگونه باید تدوین کرد که طرح‌های توسعه شهری و منطقه‌ای بدون وقفه اجرا شوند (شیعه، ۱۳۸۲، ص ۴۰). مدیریت، عامل اصلی و حیات بخش هر سازمان و نهادی است. مقوله بخش لاینفک هر نوع برنامه‌ریزی است و شاید رکن اصلی آن باشد. از این

رو، می‌توان گفت که برنامه ریزی، سازماندهی، هدایت، هماهنگی، کنترل و اصلاح برنامه‌ها، عناصر اصلی چرخه مدیریت گردشگری محسوب می‌شوند. در واقع مدیریت سنجش عملی برنامه‌ریزی گردشگری را شامل می‌شود که طی آن باید با استفاده از ابزارهای مناسب به اهداف از پیش تعیین شده خود دست یابد (Elliott, 1977: 166).

«وان جیجک» (۲۰۰۴) اشاره می‌کند که یک عنصر کلیدی مدیریت شهری ساختن یک شهر رقابتی، متساوی و پایدار از طریق تشریک مساعی و یکپارچگی بخش‌های عمومی و خصوصی برای هجوم بردن به مشکلات عمده‌ای که ساکنان شهرها با آن مواجه اند، می‌باشد. هنگامی که اهداف کلی مدیریت شهری برای نایل شدن به توسعه پایدار شهری و مشخص کردن یک دسته وسیعی از بخشها که شامل ابعاد محیطی، فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، کالبدی، و نهادی است، مدیریت شهری به عنوان یک مفهوم پیچیده ملاحظه می‌شود (wong et al, 2006: 647).

مک گیل (۱۹۹۸) معنای اساسی مدیریت شهری را با اشاره به این که آن یک هدف دوتایی دارد، شرح می‌دهد: برنامه ریزی، فراهم کردن و حفظ کردن زیرساخت‌های شهری و خدمات و مطمئن شدن از این که حکومت شهری در یک حالت مناسب قرار دارد. تفسیر او به روشنی اشاره دارد که مدیریت شهری هم کارکردهای استراتژیک (برنامه‌ریزی) و هم کارکردهای عملیاتی (فراهم کردن و حفظ کردن) را دارد.

داو بدسون (۱۹۹۶) اشاره می‌کند که مدیریت شهری یک مفهوم وسیع است و برنامه‌ریزی شهری یک ابزار برای مدیریت شهری است. راکودی (۲۰۰۱) از این دیدگاه پشتیبانی می‌کند که مدیریت شهری شامل سیاست گذاری، تخصیص منابع، اجرا و عملیات است یعنی برنامه‌ریزی فقط یکی از کارکردهای مدیریت شهری است. همان‌طور که در ادبیات نظری بالا ترسیم شد، یک تفسیر از نتایج مفهومی مدیریت شهری می‌تواند در ترکیب برخی نکات کلیدی در مورد مدیریت شهری کمک کند: اول، مدیریت شهری نیاز به یک رویکرد یکپارچه دارد به عنوان این که آن با همه بخش‌های وابسته به توسعه شهر ارتباط دارد، با ذکر این نکته که این بخش‌ها همه در کنش متقابل هستند. سوم، مدیریت شهری با مداخله راهبردی و عملیاتی ارتباط دارد (wong, tang, van boren, 2006:648).

مهم ترین هدف مدیریت شهری ارتقای شرایط کار و زندگی جمعیت ساکن، در قالب اقشار و گروه‌های مختلف

آینده تأکید دارد. کاربرد اصول پایداری در توسعه گردشگری نوین به این معناست که هتل‌های ساحلی نباید باعث آلودگی سواحل و از بین بردن چشم‌اندازهای زیبای طبیعی شوند و دامنه کوه‌ها نباید با ریختن زباله‌ها آلوده شود، همچنین منابع کمیاب طبیعی و حیات وحش نباید در معرض آسیب گردشگران قرار گیرد. دولت موظف است با وضع قوانین و مقررات به‌طور جدی از منابع طبیعی و فرهنگی مقاصد گردشگری محافظت کند و گردشگران هم باید در چهارچوب مقررات و با رعایت ضوابط از جاذبه‌های گردشگری بازدید و استفاده کنند؛ تنها در چنین چهارچوبی است که می‌توان استمرار کیفیت، محصول گردشگری را تضمین کند (Gan, 2002: 81). تحقق توسعه پایدار گردشگری در گرو سه رویکرد همه‌جانبه‌نگر و کل‌گرا، آینده‌نگر و مساوات‌گرا است. نگرش اول بر این باور است که توسعه هنگامی پایدار است که در بستر سیاسی، اقتصادی و اکولوژیک ملاحظه گردد. در رویکرد دوم، برآورد احتیاجات کنونی گردشگران، جامعه میزبان و به موازات آن محافظت از محیط زیست و حفظ فرصت‌های برابر برای آیندگان مطرح است. در رویکرد سوم، مساوات درون نسلی و فرانسلی در استفاده از امکانات، داده‌ها و منابع موردنظر است (تولایی، ۱۳۸۶، ص ۴۲).

گردشگری پایدار را نمی‌توان جدا از مفهوم توسعه پایدار بحث کرد، بنابراین، مفاهیم توسعه‌ی پایدار در بخش گردشگری، در قالب مفاهیم توسعه پایدار اقتصاد کلان، قابل تبیین است. گردشگری پایدار بر ضرورت استفاده و توسعه منابع گردشگری در مسیرهای سالم تأکید می‌کند (رحمانی، ۱۳۸۹، ص ۴۴). رویکرد زیربنایی که هم‌اکنون در برنامه‌ریزی صنعت گردشگری و در سایر انواع توسعه به کار می‌رود، رویکرد رسیدن به توسعه‌ی پایدار است. بر اساس روش توسعه‌ی پایدار، باید منابع طبیعی، فرهنگی و سایر منابع گردشگری برای استفاده مداوم در آینده حفظ شود، و در عین حال، برای جامعه کنونی سودمند و مفید باشد. برنامه‌ریزی گردشگری مستلزم تدوین اصولی است که توسعه پایدار گردشگری بر مبنای آن‌ها بنا نهاده شوند گردشگری یک بخش اقتصادی است که دارای آثاری بر سایر فعالیت‌های اقتصادی است و از آنها نیز تأثیر می‌پذیرد؛ - خالقیت الزم برای توسعه پایدار در زمینه گردشگری نیازمند استفاده از تخصص و تجارب افراد در زمینه‌های تخصصی مختلف است؛ - اصل تجربه قبلی، اصل حاکم بر توسعه پایدار گردشگری است؛ - برتر بودن هر چیز در حال طبیعی، از اصول مهم در توسعه پایدار گردشگری است؛ - اصل سیاست و قدرت، در گذر

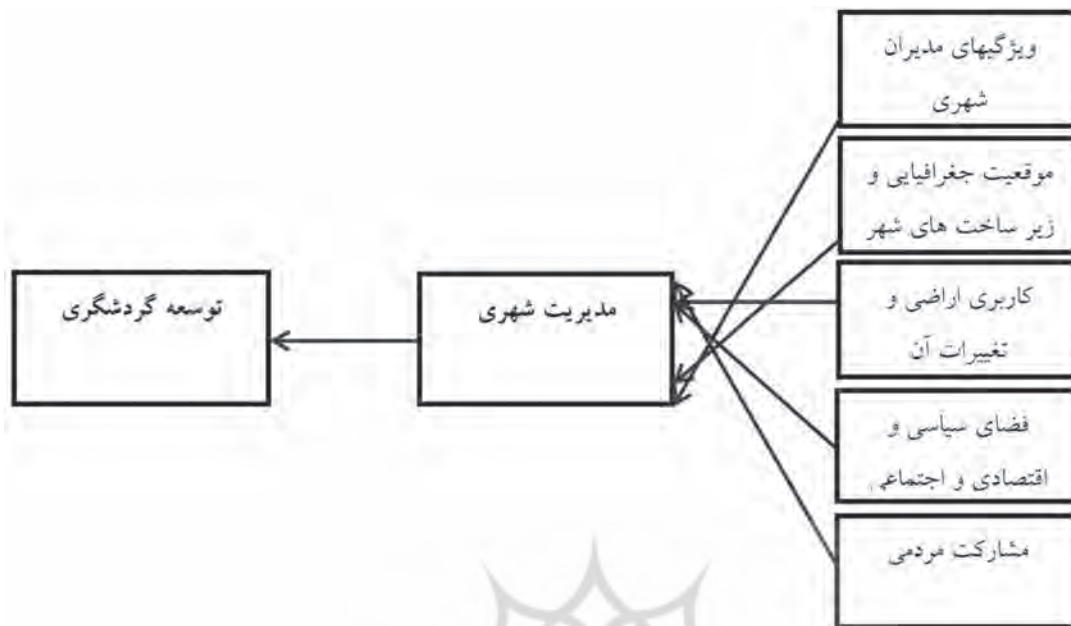
اجتماعی و اقتصادی و حفاظت از حقوق شهروندان، تشویق به توسعه اقتصادی و اجتماعی پایدار و حفاظت از محیط کالبدی است؛ بنابراین هنگامی که شهر دارای مشکلات و نارسایی‌هایی در چرخه امور است و از مشکلات بهداشت شهری و آلودگی‌های محیطی برخوردار است و در عین حال از اقسام آسیب‌های اجتماعی، و بحران‌هایی هم چون مسکن، نقص در ظرفیت کافی تاسیسات عمومی، بیکاری، کمی درآمد، زاغه نشینی، مشقات اجتماعی، رشد خودروی شهری و بی‌هویتی در شکل‌گیری بافت‌ها و ساختمان‌ها در عذاب است، می‌توان به این نتیجه رسید که؛ مدیریت شهری آن در تنگنا و نارسایی به سر می‌برد در این باره مدیریت شهری باید ضمن دارا بودن برنامه برای وضع موجود شهر و فایق آمدن بر مشکلات آن، برنامه‌های آینده شهر را تدوین کرده و براساس آن‌ها به ترسیم آینده ایده آل که بر مبنای واقعیت‌ها و شرایط زمان و مکان قرار دارد بپردازد و مدیریت شهری باید حافظ شهرها و منافع مردم شهرها باشد (شیعه، ۱۳۸۲، ص ۳۹). یکی از مهم‌ترین عوامل مؤثر در توسعه گردشگری در هر منطقه، چگونگی مدیریت این فعالیت‌ها است. مدیریت دربرگیرنده یک نگرش نظام‌مند است که در آن پویایی گردشگری در چهارچوب عرضه و تقاضا با تأکید بر پایداری مدنظر قرار می‌گیرد. در این راستا مدیریت گردشگری پایدار درخصوص توسعه گردشگری و برآورد پایداری آن نیازمند درنظر گرفتن سودمندی اقتصادی و پیامدهای اجتماعی گردشگری است (پاپلی‌یزدی و همکار، ۱۳۸۵، ص ۱۹۶).

در چنین شرایطی شهرداری‌ها به عنوان سازمان‌های محلی منتخب مردم، می‌بایست در چارچوب قوانین و مقررات خود و از محل‌های مختلف درآمدی مانند درآمدهای عمرانی، درآمدهای خدماتی و درآمدهای محلی اداره گردند اما گستردگی و عدم مشارکت مناسب مردم در اداره امور موجبات آن را فراهم ساخت تا مشکلات مالی علبده‌ای برای شهرداری‌های کشور به وجود آید و وزارت کشور به منظور ایفای نقش مؤثر، اعطای برخی کمک‌های مالی را به آنها معمول دارد. عمده این کمک‌ها شهرداری‌های شهرهای کوچک و متوسط را دربرمی‌گرفته، و متأثر از سیاست‌های اتخاذ شده در زمینه کمک به شهرداری‌ها با تأکید بر خودکفایی و عدم وابستگی آنها به اعتبارات دولتی بوده است.

۲-۲- گردشگری پایدار

گردشگری پایدار برای ایجاد توازن در توسعه گردشگری از طریق رویکردها و سیاست‌های نوین بخش خصوصی و دولتی در

نمودار ۱. ساختار مدیریت شهری در توسعه پایدار گردشگری؛ ماخذ: نگارندگان.

رودمبار، سخت سر، چهل شهید و اشکور و ۱۳۲ روستا است. منطقه رامسر از نظر موقعیت جغرافیایی در ۵۰ درجه و ۴۴ دقیقه ۴۸ ثانیه الی ۵۰ درجه و ۲۵ دقیقه و ۳۴ ثانیه طول شرقی و ۳۶ درجه و ۵۷ دقیقه ۴۰ ثانیه الی ۳۶ درجه و ۴۷ دقیقه ۴۶ ثانیه عرض شمالی و در غرب استان مازندران، شمال غرب شهرستان رامسر واقع شده است (حلاجی، ۱۳۸۲، ص ۲۶). وجود قله‌های مخروطی شکل با پوشش انبوه گیاهان متنوع، باغ‌های مرکبات، چای، مزرعه‌های برنج، برخورداری از ساحل زیبا، منطقه‌های بیلاقی خوش آب و هوا، منابع فراوان آب‌های گرم معدنی، وجود فرودگاه و هتل‌های قدیم و جدید این شهر را به یکی از شهرهای منحصر به فرد تبدیل کرده است. وجود آب‌های گرم معدنی در نزدیکی ساحل دریا و چند وان و استخر آب گرم معدنی در شهرهای کتالم و سادات شهر، بوستان جنگلی صفارود در میان دره، روستای جواهرده در ارتفاع ۱۸۰۰ متری سطح دریا، قله مخروطی شکل مارکو و جداشده از سلسله کوه‌های البرز در شرق رامسر، چشمه دمکش در دهستان اوشیان و شرق رامسر جنگل دالخانگی در مسیر رامسر به تنکابن، کاخ موزه تماشاگاه خزر نزدیک هتل بزرگ رامسر و سرولات در شرق رامسر و ده‌ها اثر تاریخی و دیدنی سبب شده است که سالانه هزاران مسافر و گردشگر داخلی و خارجی از رامسر عروس شهرهای ایران دیدن کنند همچنین رامسر یکی از نزدیک‌ترین فواصل میان کوه و دریا را داراست که این ویژگی بر جذابیت رامسر افزوده است.

زمان وضعیت جهانی تغییر کرده و موجب نابرابری‌هایی بین کشورهای غنی و فقیر شده است در بحث توسعه پایدار گردشگری این نکته را باید در ذهن داشت که پایداری برای چه کسی جستجو می‌شود توسعه گردشگری در فضاهای جغرافیایی علاوه بر آثار اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، آثار زیست محیطی نیز به دنبال دارد این آثار در صورت عدم پیگیری راهبردها، استانداردها و ارزیابی‌های مشخص و روشن در زمینه توسعه گردشگری، دارای جنبه‌های تخریبی بسیاری در ابعاد محیط انسانی و طبیعی است. از دیدگاه زیست محیطی توجه به فواید گردشگری نباید مانع از پرداختن به جنبه‌های نامطلوب این پدیده گردد. مطالعات سازمان ملل در مورد تأثیر گردشگری بر کشورهای در حال توسعه، نشان از آن دارد که با وجود این که گردشگری موجب شکوفایی اقتصادی کشورهای میزبان گردیده و مبادلات فرهنگی را بین کشورهای مختلف قوت بخشیده است؛ ولی از طرف دیگر، موجب خلل‌های اجتماعی و زیست محیطی نیز شده است (Aydyngtm, 1374: 1).

۳. محدوده مورد مطالعه

شهرستان رامسر مطابق آخرین تقسیمات سیاسی کشور دارای ۲ شهر به نام‌های رامسر با مساحت ۲۳/۲ کیلومتر مربع و کتالم و سادات شهر با مساحت ۱۸۷ کیلومتر مربع، یک بخش به نام بخش مرکزی با مرکزیت رامسر و ۴ دهستان با نام‌های جنت

نقشه ۱. موقعیت جغرافیایی رامسر

جدول ۱. جاذبه‌های گردشگری شهر رامسر؛ منبع: سجادی، ۱۳۸۴، صص ۲۰۰-۲۵۰

موقعیت	جاذبه‌ها
جواهرده در ۲۷ کیلومتری رامسر و در ارتفاع ۱۸۰۰ متری از سطح دریا قرار گرفته و مسیر دسترسی به جواهرده از منتهی‌الیه غربی شهر رامسر بوده که با عبور از میان کوههای مشجر و در امتداد رودخانه صفارود این منطقه بیلاقی خودنمایی می‌کند. روستای جواهرده در فصل تابستان به لحاظ برخورداری از آب و هوای خنک مورد استقبال گردشگران داخلی و خارجی واقع شده و امکانات اقامتی در این منطقه برای گردشگران فراهم است.	روستای جواهرده
جنت رودبار منطقه‌ای بسیار زیبا و جذاب است که یکی از مهم‌ترین مناطق گردشگری رامسر محسوب می‌شود. بیلاق‌های جنت رودبار مانند اکراسر، چاک، چرته، نمکدره، ایزکی و جیرود مناطقی بسیار زیبا بوده و آب و هوای دلنشینی دارند. از آبشارهای نام برده شده از منطقه جنت رودبار می‌توان به آبشار سیاسرت، آبشار آزارک، آبشار حسینیه، آبشار چادر، آبشار خشکاک، آبشار ریش بزار و آبشار هیسبان اشاره کرد قسمت اعظم آب و هوای جنت رودبار کوهستانی است. از ویژگی‌های آب و هوای کوهستانی آب و هوای سرد و پربرف آن در زمستان و آب و هوای معتدل و مطبوع در فصل تابستان می‌باشد.	روستای جنت رودبار
مسیر دسترسی به این بوستان از ابتدای جاده جواهرده در میدان غربی شهر رامسر آغاز و پس از طی ۹ کیلومتر و عبور از مسیری زیبا به این پارک در کنار رود صفارود می‌رسد. این بوستان در میان دره و در پایین جاده قرار گرفته که پله‌هایی نیز برای ورود به آن از جاده ساخته شده‌است و وجود جنگل، رودخانه، آب معدنی، آب و هوای مطبوع به این مکان جلوه خاصی بخشیده است.	بوستان جنگلی صفارود
مسیر دسترسی به دالخانگی از خروجی شرق شهر رامسر آغاز و پس از طی هفت کیلومتر در مسیر آسفالتی رامسر به تنکابن به سه‌راهی جنت رودبار می‌رسد. جنگل دالخانگی پس از طی ۲۳ کیلومتر در مسیر ارتباطی و آسفالتی جنت رودبار در کنار جاده قرار داشته که برای احداث پارک جنگلی در نظر گرفته شده و اکنون نیز به عنوان یک تفرجگاه مهم شهر رامسر مورد استفاده گردشگران قرار می‌گیرد.	جنگل دالخانگی
رامسر به علت داشتن کوههای پر برف، ریزش باران‌های فراوان در آن و قرار داشتن در منطقه پر آب ایران از چندین آبشار زیبا و دیدنی با چشم اندازه‌های دیدنی، طبیعی و رویایی برخوردار است. وجود شیب‌های تند و رودهای فراوان در کوهستان‌های وحشی رامسر، آبشارهای بزرگ و کوچکی را تشکیل داده است، که بجز یکی دو آبشار در مسیر جاده جواهرده که در معرض دید قرار داشته مابقی آبشارها در مناطقی دور از دسترس با فضایی زیبا و با شکوه، در کلیه فصول سال می‌باشند	آبشار

جاذبه ها	موقعیت
قله مارکوه	در ۳ کیلومتری دریای خزر و در ۶ کیلومتری شرق رامسر در مسیر تنکابن به رامسر، قله مارکو با وسعت حدود ۶۰۰ هزار متر مربع که از مجموعه کوه‌های البرز می‌باشد، قرار گرفته است. ارتفاع قله این کوه از سطح دریا ۵۰۰ متر بوده و سرتاسر آن پوشیده از انواع درختچه‌ها، درختان انجیر، بلوط، شمشاد و ازگیل می‌باشد.
آب‌های گرم معدنی	آب‌های گرم معدنی که خاصیت طبی و درمانی دارند، بخش وسیعی از شهرستان رامسر را در بر گرفته اند که گردشگران زیادی از این آب‌های گرم معدنی استفاده می‌کنند. از جمله ویژگی‌های بسیار جالب رامسر، وجود آب گرم‌ها در نزدیکی ساحل دریا می‌باشد که منحصر به فرد و تماشایی است. برای درمان بیماری‌های پوستی و رماتیسم، همچنین برای درمان دردهای عصبی و عضلانی مفید می‌باشد.
موزه تماشاگاه خزر	موزه تماشاگاه راز که معروف به کاخ مرمر می‌باشد و دارای معماری اروپایی است، به مساحت ۶۰۰ متر در سال ۱۳۱۶ در باغی به مساحت ۶۰ هزار متر ساخته شده است. هنرمندان بزرگ ایران و جهان، استادانه طرح زیبای خویش را در داخل کاخ با گچ بری‌های تماشایی و سقف بسیار زیبا که با ۴ ستون سنگی بزرگ خوش تراش مهار شده، به کار برده‌اند و ببر سنگی، مجسمه‌های برنزی و مرمری و نقاشی عتیقه، فرش‌های نفیس و گران بها و کریستال، همه و همه در این کاخ موزه در معرض دید قرار گرفته اند.
گرسماسر	مسیری جنگلی و زیبا در مسیر رامسر به کنالم که اگر تا آخر آن را با اتومبیل خود بروید، به گرسماسر که از ییلاقات باشکوه و زیبای رامسر می‌باشد، می‌رسید. گرسماسر در مسیر کوهنوردانی است که برای بهره مندی از مناظر طبیعی و زیبای لپاسر، به قله ۳۶۰۰ متری پوشیده از برف به نام سماموس می‌روند. گرسماسر و جواهرده، دو ییلاق بسیار معروف و خوش آب و هوای شهرستان رامسر می‌باشند.
تله کابین رامسر	بزرگترین تله کابین کشور، تله کابین رامسر می‌باشد که از ساحل خزر تا ارتفاعات جنگلی کشیده شده است. این تله کابین که توسط بخش خصوصی ایجاد شده، دارای ۵۰ کابین بوده و طول مسیر آن ۲ کیلومتر می‌باشد. همچنین این تله کابین که در ۳۰۰ متری شهر چابکسر و ۵ کیلومتری غرب رامسر قرار دارد، جزو اولین تله کابین‌های خاورمیانه می‌باشد که از ساحل به ارتفاعات جنگلی کشیده شده است. این تله کابین از ۵۰ کابین تشکیل شده است که در مجموع، ظرفیت حمل ۴۵۰ نفر در یک ساعت را دارد.
غارهای تاریخی رامسر	غار گرگرلوکا: این غار دارای شیبی تند بوده و در منطقه صعب العبور از ارتفاعات کوه ایلیمیلی با دیواره‌های صخره‌ای قرار دارد. لوکا به زبان محلی به سوراخ و شیار گفته می‌شود. غار یاغی لوکا: غار یاغی لوکا دارای شیبی ۹۵ درجه بوده که دهنه بالائی غار ۳ متر است و حدود هزار متر از سطح دریا ارتفاع داشته و در شمال غربی رامسر واقع است. غار بام بام: این غار در جنوب هتل و جنوب غربی محله رمک در میان جنگل‌های پوشیده از درختان کهنسال در فاصله ۲۰۰ متری دامنه کوه قلعه بند قرار گرفته است. غار شب پره چال: این غار به علت وجود شب پره (خفاش) فراوان و آویزان در داخلش به این نام معروف شده است.
هتل قدیم رامسر	هتل قدیم رامسر با معماری بسیار زیبا در مرکز شهر در دامنه کوه‌های مشجر و فضای سبز با محوطه‌سازی چشم نواز واقع شده و در سال ۱۳۱۲ ساخته شده است. زیربنای این هتل حدود ۵ هزار متر مربع در ۳ طبقه است و به لحاظ نوع معماری، زیبایی، موقعیت مکانی و تجهیزات یکی از مشهورترین هتل‌های خاورمیانه به شمار می‌رود.
پلاژهای رامسر	پلاژ لیدو: مکانی دنج و خانوادگی با آلاچیقی در دریا که در منطقه ساحلی لیدو واقع شده است. رستوران و قهوه خانه و چند فروشگاه صنایع دستی و غذایی نیز در آن وجود دارد. پلاژ توسکاسرا: این پلاژ نام خود را از رستوران و استخر توسکاسرا گرفته و دارای رستوران، فروشگاه صنایع دستی و حیوانات تاکسیدرمی شده، کتاب فروشی، قایق سواری، شهر بازی، سالن تیراندازی و محل شنا است. پلاژ شهرداری: این پلاژ در انتهای خیابان ۲۰ متری و در منطقه‌ای زیبا با فضا سازی جدید واقع شده و دارای صنایع دستی، فروشگاه‌های مواد غذایی، قهوه خانه و رستوران است. در تصویر زیر مسیر دستیابی به این پلاژ دیده می‌شود.

۴. روش تحقیق

نوع تحقیق از نظر هدف، کاربردی است و از نظر نحوه گردآوری داده‌ها توصیفی می‌باشد. برای جمع‌آوری اطلاعات پژوهش، مطالعات کتابخانه‌ای و میدانی انجام گرفته که ابزارهای مطالعات میدانی، شامل مشاهده، مصاحبه و پرسش‌نامه بوده است. جامعه آماری این پژوهش را گردشگران و کارشناسان گردشگری تشکیل می‌دهند. و برای تجزیه و تحلیل اطلاعات از تکنیک تاپسیس استفاده شده است.

در روش تاپسیس، ماتریس $n \times m$ که دارای m گزینه و n معیار می‌باشد، مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. در این الگوریتم، فرض بر این است که مطلوبیت هر شاخص به طور یکنواخت افزایشی (یا کاهش) است. بدان صورت که بهترین ارزش موجود از یک شاخص نشان دهنده ایده‌آل مثبت بوده و بدترین ارزش موجود از آن مشخص کننده ایده‌آل منفی خواهد بود. همچنین شاخص‌ها مستقل از هم هستند. در ضمن فاصله یک گزینه از ایده‌آل مثبت (یا منفی) ممکن است به صورت اقلیدسی از (توان دوم) و یا به صورت مجموع قدر مطلق از فواصل خطی (معروف به فواصل بلوکی) محاسبه گردد، که این امر بستگی به تبادل و جایگزینی در بین شاخص‌ها دارد (Willis, Hepu, 2005:526). جهت بهره‌برداری از این تکنیک، مراحل زیر به اجرا گذاشته می‌شود.

مرحله اول: تشکیل ماتریس داده‌ها بر اساس n آلترناتیو و k شاخص

$$V_{ij} = \begin{bmatrix} w_1 r_{11} & w_2 r_{12} & \dots & w_n r_{1n} \\ w_1 r_{21} & w_2 r_{22} & \dots & w_n r_{2n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ w_1 r_{m1} & w_2 r_{m2} & \dots & w_n r_{m} \end{bmatrix}$$

مرحله دوم: استاندارد نمودن داده‌ها و تشکیل ماتریس استاندارد از طریق رابطه زیر:

$$r_{ij} = \frac{a_j}{\sqrt{\sum_{k=1}^m a_k^2}}$$

مرحله سوم: تعیین وزن هر یک از شاخص‌ها w_i بر اساس $\sum_{i=1}^n w_i = 1$. در این راستا شاخص‌های دارای اهمیت

بیشتر از وزن بالاتری نیز برخوردارند.

$$V_{ij} = \begin{bmatrix} w_1 r_{11} & w_2 r_{12} & \dots & w_n r_{1n} \\ w_1 r_{21} & w_2 r_{22} & \dots & w_n r_{2n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ w_1 r_{m1} & w_2 r_{m2} & \dots & w_n r_{m} \end{bmatrix}$$

مرحله چهارم: تعیین فاصله i امین آلترناتیو از آلترناتیو ایده‌آل (بالاترین عملکرد هر شاخص) که آن را با (A^+) نشان می‌دهند.

$$A^* = \left\{ \left(\max_j v_j \mid j \in J \right), \left(\min_j v_j \mid j \in J' \right) \right\}$$

$$A^* = \{v_1^*, v_2^*, \dots, v_n^*\}$$

مرحله پنجم: تعیین فاصله i امین آلترناتیو از آلترناتیو حداقل (پایین‌ترین عملکرد هر شاخص) که آن را با (A^-) نشان می‌دهند.

$$A^* = \left\{ \left(\min_j v_j \mid j \in J \right), \left(\max_j v_j \mid j \in J' \right) \right\}$$

$$A^- = \{v_1^-, v_2^-, \dots, v_n^-\}$$

مرحله ششم: تعیین معیار فاصله‌ای برای آلترناتیو ایده‌آل (S_i^+) و آلترناتیو (S_i^-) .

$$S_i^* = \sqrt{\sum_{j=1}^n (v_j - v_j^*)^2}$$

$$S_i^- = \sqrt{\sum_{j=1}^n (v_j - v_j^-)^2}$$

مرحله هفتم: تعیین ضریبی که برابر است با فاصله آلترناتیو حداقل (S_i^-) تقسیم بر مجموع فاصله آلترناتیو حداقل (S_i^-) و فاصله آلترناتیو ایده‌آل (S_i^+) که آن را با (C_i^*) نشان داده و از رابطه زیر استفاده می‌شود:

$$C_i^* = \frac{S_i^-}{S_i^- + S_i^*}$$

مرحله هشتم: رتبه‌بندی آلترناتیوها بر اساس میزان C_i^* . میزان فوق بین صفر و یک $(0 \leq C_i^* \leq 1)$ در نوسان است. در این راستا $C_i^* = 1$ نشان دهنده بالاترین رتبه و $C_i^* = 0$ نیز نشان‌دهنده کمترین رتبه است.

۵. یافته‌های پژوهش

با توجه به نقش مدیریت شهری در توسعه پایدار گردشگری رامسر بر اساس اطلاعات استخراج شده از پرسش نامه به رتبه بندی معیارها با استفاده از مدل تاپسیس پرداخته شده است.

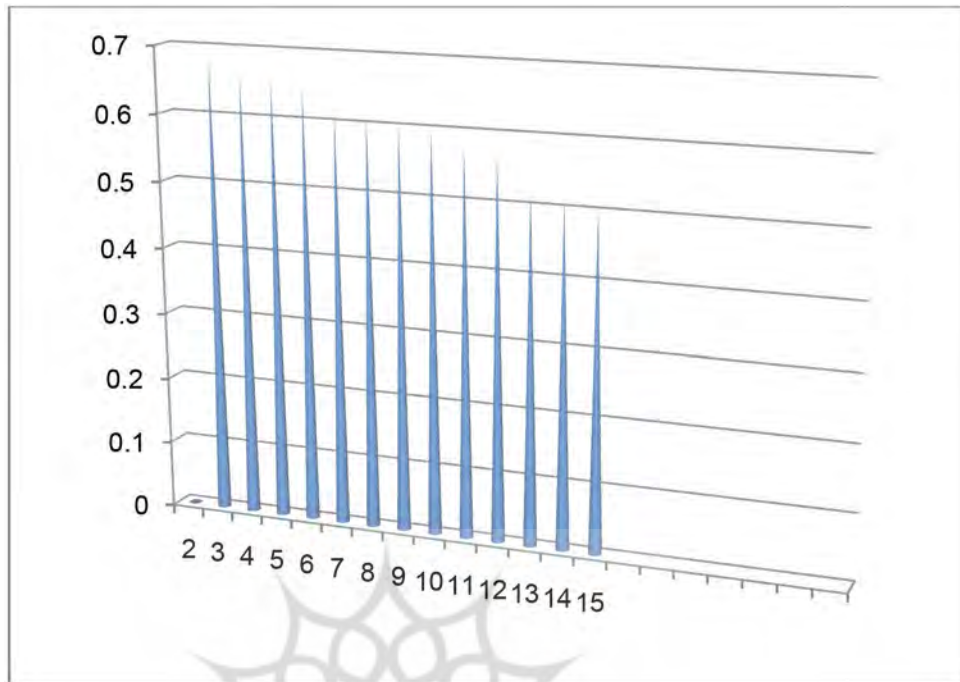
جدول ۲. معیارهای مدیریت شهری در توسعه پایدار گردشگری رامسر؛ منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۷

کد	معیارها	Di+	Di-	CLi	TOPSIS
A1	نقش مدیریت شهری در تغییرات کاربری اراضی و حفظ فضای سبز شهر	0.025279	0.040681	0.616752	7
A2	مشخصات فردی مدیران و بومی بودن آنها	0.033168	0.034943	0.513027	14
A3	میزان تمرکززدایی تصمیم گیری ها و تلاش در جلب مشارکت مردمی	0.028567	0.043845	0.605493	9
A4	میزان هماهنگی بین ارگان های تصمیم گیرنده و عوامل اجرایی	0.033679	0.037171	0.524641	13
A5	مدیریت شهری در برقراری امنیت شهری و کاهش جرم و جنایت	0.028523	0.043604	0.604548	10
A6	میزان تحقق اجرای برنامه ها و طرح ها توسعه شهری	0.032911	0.03319	0.502108	15
A7	نقش مدیریت شهری در برقراری تعامل استفاده از جاذبه های طبیعی و انسان ساخت	0.018721	0.051976	0.735193	1
A8	نقش مدیریت شهری در حفظ منابع ساحلی برای نسلهای آینده	0.022239	0.043312	0.660738	4
A9	نقش همکارهای متقابل مدیران شهری و مردم محلی در توسعه پایدار گردشگری شهری	0.022877	0.042843	0.6519	5
A10	نقش مدیریت شهری در معرفی جاذبه های گردشگری در سطح بین المللی و ملی	0.027632	0.038061	0.57937	11
A11	ایجاد فرصت های شغلی و حفظ نیروی کار شهر در دستیابی به توسعه پایدار گردشگری	0.0219	0.043369	0.66447	3
A12	میزان تلاش مدیریت شهری در جهت افزایش آگاهی های عمومی، و توجه بر آموزش مردم محلی	0.029356	0.039055	0.570886	12
A13	نقش مدیریت شهری در تامین تأسیسات و تجهیزات شهری چون دسترسی به منابع آب، برق، گاز و مخازنات و ... در ساحل	0.024179	0.041767	0.633349	6
A14	نقش مدیریت شهری در حفظ محیط زیست مانند طرح سالم سازی دریا	0.026256	0.041787	0.614131	8
A15	نقش مدیریت شهری در حفظ فرهنگ های بومی و هویت تاریخی شهر	0.022007	0.048751	0.688986	2

کسب امتیاز ۰/۷۳۵۱۹۳ توانسته است در صدر معیارهای مورد بررسی قرار بگیرد و جایگاه نخست را به خود اختصاص دهد در همین راستا معیار نقش مدیریت شهری در حفظ فرهنگ‌های بومی و هویت تاریخی شهر با کسب امتیاز ۰/۶۸۸۹۹۶ توانست جایگاه دوم را در بین معیارها

نتایج یافته‌های معیارهای گردشگری در توسعه پایدار با استفاده از مدل تاپسیس حاکی از آن است در میان معیارهای بررسی شده نقش مدیریت شهری در برقراری تعامل استفاده از جاذبه‌های طبیعی و انسان ساخت به عنوان منطقه ای توریستی مهم جهت توسعه بخش گردشگری با

نمودار ۲. رتبه‌بندی معیارهای مورد سنجش بر اساس مدل تاپسیس؛ ماخذ: یافته‌های تحقیق.

طبیعت گردی فواید زیادی را برای منطقه به همراه داشته است ولی گسترش بی‌رویه آن منجر به پیامدهای منفی زیست محیطی نیز شده است. به طور نمونه گردشگری بدون برنامه ریزی از طریق فاضلاب های ناشی از توسعه فعالیت‌های گردشگری منجر به تخریب زیستگاههای دریایی نزدیک ساحل شده است و یا قایقرانی به عنوان یکی از فعالیت اصلی گردشگری در سواحل، زیستگاههای دریایی را که گنجینه تنوع زیستی را حمایت می کنند، تحت تاثیر قرار داده است. این واقعیات آشکارا بیانگر آن است که تعادل بین گردشگری و محیط زیست بسیار حساس بوده و حفظ این تعادل از طریق برنامه ریزی مناسب و مدیریت پایدار گردشگری در مناطق گردشگری ضروری است. در واقع طبیعت گردی از مهمترین زیر بخش های صنعت گردشگری به عنوان یک منبع جهت ارزش افزوده و درآمد ویژه برای شهرهای مختلف توریستی مورد توجه قرار گرفته است، امروزه درکنار انواع گردشگری، اکوتوریسم با تاکید بر توسعه پایدار اهمیت فراوانی یافته است. شهرستان رامسر که در دامنه جنگلی و ساحل دریای مازندران در فضایی سرسبز واقع شده از شهرهای قدیمی استان مازندران به شمار می رود و هم اکنون این شهر تاریخی از بهترین تفرج گاههای شمال ایران به ویژه از دیدگاه مسافران و گردشگران خارجی است. منطقه رامسر

به خود اختصاص دهد و معیاری که جایگاه سوم را به خود اختصاص داد می‌توان به ایجاد فرصت‌های شغلی و حفظ نیروی کار شهر در دستیابی به توسعه پایدار گردشگری اشاره کرد و در نهایت اینکه معیارهایی مانند نقش مدیریت شهری در حفظ منابع ساحلی برای نسلهای آینده نقش همکارهای متقابل مدیران شهری و مردم محلی در توسعه پایدار گردشگری شهری، نقش مدیریت شهری در تامین تاسیسات و تجهیزات، نقش مدیریت شهری در تغییرات کاربری اراضی و حفظ فضای سبز شهر و.... به ترتیب در پایین ترین رتبه قرار دارند.

۶. نتیجه گیری و جمع‌بندی

فعالیت گردشگری امروزه به عنوان یکی از مهمترین و پویاترین فعالیتها در جهان مطرح است. به طوری که شمار گردشگران خارجی و داخلی و میزان درآمدزایی آن در سطح جهانی پیوسته روبه افزایش می باشد. از طرف دیگر درصد عمده ای از این فعالیت گردشگری را گردشگری متکی بر طبیعت تشکیل می دهد و بخش عمده ای از این فعالیت در سطح جهان در حال حاضر در نواحی خوش آب و هوا متمرکز شده است. طبیعت گردی و اکوتوریسم به عنوان یکی از سریع ترین نواحی در حال رشد گردشگری به شمار می آید. بر این اساس گرچه رشد

به خاطر داشتن شرایط زیست محیطی مناسب نظیر منابع غذایی فراوان، خاک مساعد از دیرباز سکونت گاه اقوام مختلف بوده است و وجود آثار و محوطه‌های تاریخی متعدد میزبان گردشگران بوده است. رامسر از سمت شرق به تنکابن از غرب به جلگه رودسر اولین شهرستان شرق گیلان، از جنوب به کوه‌های البرز و از سمت شمال به دریای خزر محدود است. آب و هوای رامسر در تابستان گرم و مرطوب و در زمستان سرد است. نزدیکی جنگل و دریا در این شهر زیبایی ویژه‌ای به این شهر داده‌است و این امر موجب گیرایی گردشگران در فصل تابستان و روزهای تعطیل می‌شود و ضمناً دارای فرودگاه است. از رودخانه‌های مهم شهرستان رامسر، صفارود است که از ارتفاعات جواهر ده و در دامنه‌های ارتفاعات جنت رودبار سرچشمه می‌گیرد، روستاهای اطراف رامسر را مشروب کرده و پس از عبور از شهر رامسر به دریای خزر می‌ریزد. جاذبه‌های توریستی در شهر توریستی رامسر به دلیل محیط طبیعی آن از یک سو و فعال بودن حیات اجتماعی آن از سوی دیگر بسیار گوناگون و پرتنوع و جذاب است. اصولاً بدلیل تنوع و چگونگی فعالیت‌های صنعت گردشگری، ارتباط تنگاتنگی میان این صنعت با طبیعت برقرار بوده و توسعه این صنعت مستلزم ارتباط نزدیک با محیط می‌باشد و اصولاً محیط طبیعی یکی از منابع اصلی گردشگری است. از آنجا که توسعه بی‌رویه گردشگری مانند سایر فعالیت‌های بشری، می‌تواند دارای آثار منفی بر روی محیط زیست باشد در سالهای اخیر مورد توجه بسیار زیادی قرار گرفته است.

نگرانی‌های مدیریتی در محیط زیست در سطح جهان مدتهاست مطرح شده و در عرصه بین‌الملل دارای قدمتی چندین ساله می‌باشد و امروزه حفظ و حراست از محیط زیست با مدیریت صحیح شهری به عنوان یک مسأله مهم اجتماعی و سیاسی عمده مورد قبول واقع شده است و نظرسنجی‌های افکار عمومی مرتباً نشان می‌دهد که مردم در سراسر جهان محیط زیست را در زمره مهم‌ترین مسائل خود می‌دانند. این بدان معنی است که انسان می‌باید با مدیریت متناسب با محیط به دنبال پایداری نه فقط برای محیط زیست بلکه محیطی برای فعالیت‌های اقتصادی خود باشد تا شاید بشریت و محیط زیست بتوانند آینده طولانی تری داشته باشند و اصولاً رایج شدن مفاهیمی همچون طبیعت

گردی، گردشگری سبز و گردشگری پایدار در دو دهه گذشته، ناشی از حساسیت‌های مورد اشاره و افزایش آگاهی گردشگران درباره ارزشمندی محیط و ضرورت حفاظت از آن به منظور توسعه این صنعت است. همچنین توسعه گردشگری و حفظ منابع کمیاب و با ارزش محیطی در نواحی ساحلی نیازمند برنامه‌ریزی دقیق، پایدار و استفاده از مدیریت توانمند در راستای تقویت و توسعه زیرساخت‌های شهرهای ساحلی است. با اینکه ایران از لحاظ تعداد جاذبه‌های گردشگری در زمره ده کشور اول است و از لحاظ تنوع زیستی و تنوع جاذبه‌های طبیعی رتبه پنجم جهان را دارد ولی از لحاظ پذیرش گردشگری و ایجاد درآمد همواره رتبه‌ای پایینتر از ۶۰ و از نظر هزینه گردشگری نیز رتبه‌ای بعد از ۴۰، داشته است. بنابراین پیشنهاد می‌شود با شناسایی توانایی‌های گردشگری در نواحی مختلف کشور از جمله نواحی ساحلی شهری (رامسر)، اقدامات و برنامه‌های مفیدی جهت استفاده بهینه از این پتانسیلها و همچنین توسعه و گسترش اثرات مثبت گردشگری با کمک مدیران شهری در این نواحی صورت بگیرد. رامسر به دلیل شرایط خاص جغرافیایی و سواحل مناسبی که دارد، هر ساله شمار زیادی از مسافران داخلی و خارجی را جذب مینماید. گسترش جریانهای گردشگری در منطقه مذکور و نیز فقدان برنامه‌ریزی و مدیریت کارآمد اثرات مثبت و منفی اقتصادی، اجتماعی و محیطی را به همراه داشته‌است. از اینرو از اینرو بررسی اثرات مثبت و منفی صنعت گردشگری در منطقه مورد مطالعه در جهت بهبود تاثیرات منفی درک‌شده از سوی جامعه میزبان و در نهایت دستیابی به توسعه گردشگری پایدار امری ضروری برای مدیران شهری به نظر می‌رسد. و می‌توان چنین نتیجه گرفت که عدم برخورداری از مدیریت صحیح شهری مانع دستیابی شهرهای ساحلی (رامسر) به توسعه پایدار گردشگری می‌شود. در نهایت پس از بررسی یافته‌های پژوهش مهم‌ترین مشکلات مدیریتی که سبب عدم دستیابی به توسعه پایدار گردشگری رامسر شده است را می‌توان به ترتیب زیر ذکر نمود:

- مشکلات ناشی از تغییر کاربری اراضی جلگه‌ای و ساحلی
- مشکلات ناشی از فصلی بودن اشتغال مرتبط با گردشگری

به محیط زیست

- تحقق مدیریت یکپارچه ساحلی در حوزه شمالی کشور در جهت جلوگیری از نابسامانی مدیریت حوزه های ساحلی - گردشگری و حفظ منابع طبیعی
- تمرکز و تکیه بر تهیه طرح جامع گردشگری شهر رامسر به عنوان عنصر وحدت بخش برای رشد پایدار و هماهنگ تر توسعه صنعت گردشگری در شهر
- تهیه و اجرای مؤثر طرح آمایش ناحیه ای و منطقه ای، بویژه در مناطق با تغییرات سریع از جمله نواحی شمالی کشور
- با تدوین تدابیر بازاریابی مثبت و منفی مثل اعمال محدودیت های مکانی و زمانی برای استفاده محدودیت تراکم فعالیت ها، افزایش قیمت ورودی، و سایر تمهیدات می توان گردشگری را به سمت یکپارچه سازی منافع اقتصادی بلند مدت و پایداری محیطی سوق داد.

راهبرد گردشگری پایدار در دنیای امروز، رهیافت جامعی است که خواهان رشد بلند مدت صنعت گردشگری بدون اثرات مخرب بر زیست بوم های طبیعی است و بر این نکته تاکید دارد که در قالب توسعه گردشگری، انسان قادر خواهد بود که جوانب خاصی از محیط را در جهت مثبت یا منفی دستکاری کند. توجه به عوامل یاد شده و در نظر گرفتن اصل پیوستگی و نظام ارتباطی بین متغیرها و عوامل یاد شده و به کارگیری آن در تدوین برنامه جامعه گردشگری می تواند به توسعه پایدار صنعت گردشگری کمک نماید.

منابع و مآخذ

۱. الوانی، سید مهدی، دهستی، زهره (۱۳۷۳)، اصول و مبانی جهانگردی، مطالعات ایرانگردی و جهانگردی، تهران.
۲. اندی درام، آلن مور (۱۳۸۸)، مقدمه ای بر برنامه ریزی و مدیریت اکوتوریسم، ترجمه محسن رنجبر، انتشارات آبیژ.
۳. پاپلی، یزدی، محمدحسین، سقایی، مهدی (۱۳۸۶)، گردشگری (ماهیت و مفاهیم)، انتشارات سمت. تهران.
۴. پیترمیسون (۱۳۸۷)، گردشگری اثرات، برنامه

- آلودگی آب های سطحی ناشی از دفع نامناسب سیستم های فاضلاب و جمع آوری زباله
- آلودگی آب های زیرزمینی به واسطه آب های سطحی از طریق سیستم نامناسب فاضلاب اماکن اقامتی
- مشکلات مرتبط با بهره برداری خصوصی از سواحل و محدود کردن فرصت های استفاده عمومی
- مشکلات ناشی از تغییر بسیاری از باغات و مزارع در نزدیکی ساحل و تبدیل به اقامتگاه ها و رستوران
- مشکلات ناشی از عدم وجود اطلاع رسانی در زمینه مکان های اقامتی
- مشکلات مرتبط با فقدان مکان های مناسب برای کمپ و اسکان مسافران در مکان های شهری
- مشکلات مرتبط با تخریب منابع طبیعی و محیط زیست

با توجه به ارزیابی های بعمل آمده و سنجش وضع موجود جایگاه و موقعیت گردشگری شهرستان رامسر، می توان پیشنهادهایی را جهت پایدار نمودن گردشگری موجود به شرح زیر ارائه نمود:

- رشد هماهنگ تر و موزون تر گردشگری شهری و روستایی به موازات هم، به دلیل جلوگیری از عدم تمرکز و آسیب بر یک محیط خاص (نواحی شهری) از یکسو و از سوی دیگر جلوگیری از رشد بی مهابا و بدون برنامه گردشگری نقاط روستایی.
- تهیه بروشورها و بنرهایی با محتوای رعایت بهداشت محیط زیست و نصب آنها در مکان های پر تردد طبیعی
- به کارگیری نیروی انسانی متخصص و کارشناس در زمینه محیط زیست در غالب محیط بان و پلیس توریسم در مناطق میراث طبیعی (کوه، جنگل، دریا)
- توسعه مناسب زیرساخت ها و واحدهای خدماتی در محورهای گردشگر پذیر به خصوص نواحی روستایی شهرستان
- ایجاد مکان هایی مناسب برای کمپ و اسکان مسافران در مکان های شهری و روستایی
- افزایش آگاهی ساکنان مناطق گردشگری درباره اثرات گردشگری کنترل نشده و تهدیدها نسبت

- مدیریت شهری در توسعه گردشگری (مطالعه موردی: رامسر)، فصلنامه مطالعات جهانگردی، شماره ۱۱.
۱۷. کاظمی، مهدی (۱۳۸۰)، فرهنگ زیربنای جهانگردی پایدار در ایران، مجله دانشکده علوم انسانی دانشگاه سیستان و بلوچستان، ویژه نامه اقتصاد و مدیریت.
۱۸. کوپر، کریس- جان، فلچر- گیلبرت، دیوید ون هیل، گیلبرت (۱۳۸۰)، اصول و مبانی جهانگردی، ترجمه اکبر غمخوار، انتشارات فرآمد، تهران.
۱۹. محسنی، رضاعلی (۱۳۸۸)، گردشگری پایدار، در ایران، کارکردها، چالش‌ها و راهکارها، مجله علمی- پژوهشی فضای جغرافیایی، سال نهم، شماره ۲۸، زمستان ۱۳۸۸، صص ۱۴۹-۱۷۱.
۲۰. مهندسین مشاور شهر و بنیان (۱۳۸۳)، طرح راهبردی کالبدی شهرستان رامسر.
21. Bussaba Sitikarn (۲۰۰۲) Tourism impacts: key concerns for achievement. School of management
22. Cevat, T (۲۰۰۱) challenge of sustainable tourism development developing world: the case of Turkey, Tourism management ۲۲ (۲۰۰۱) Received ۴ April ۱۹۹۹; accepted ۶ June ۲۰۰۰.
23. Craig- Smith and Stephen, J. (۲۰۰۵) Global warming and Oceania, in Cooper and Hall, Oceania, a Tourism handbook, channel publications, Clevedon, England.
24. Goodwin, H (۱۹۹۵) "Tourism and the environment", Biologist (London) ۱۹۹۵ Vol. ۴۲ No. ۳ pp. ۱۲۹-۱۳۳, ISSN ۰۰۰۶-۳۳۴۷.
25. Holden, A (۲۰۰۱) Environment and Tourism, Routledge, London and new york.
- ریزی و مدیریت، ترجمه روزبه میرزایی و پونه ترابیان، انتشارات ترمه، تهران.
۵. چاک‌وای. گی (۱۳۸۵)، جهانگردی در چشم انداز جامع، ترجمه علی پارساییان و سید محمد اعرابی، دفتر پژوهش‌های فرهنگی، تهران.
۶. حلاج‌ثانی، مصطفی (۱۳۷۶)، توریسم در رامسر، انتشارات معین، تهران.
۷. خاکساری، علی (۱۳۸۲)، نقش برنامه ریزی در توسعه گردشگری پایدار، سمینار بررسی سیاستها و برنامه های توسعه جهانگردی در جمهوری اسلامی ایران، سازمان ایرانگردی و جهانگردی.
۸. درام، اندی و آلن مور (۱۳۸۸)، مقدمه ای بر برنامه ریزی و مدیریت اکوسیستم، ترجمه محسن رنجبر، انتشارات آبیژ، تهران.
۹. دهستانی، بهبود (۱۳۸۳)، برنامه ریزی کالبدی گردشگری (مطالعه موردی: شهرستان آستارا)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه تربیت مدرس.
۱۰. دیناری، احمد (۱۳۸۴)، گردشگری شهری در ایران و جهان، انتشارات واژگان خرد.
۱۱. رضوانی، علی اصغر (۱۳۸۵)، جغرافیا و صنعت توریسم، انتشارات پیام نور، تهران.
۱۲. رنجبریان، بهرام، زاهدی، محمد (۱۳۸۸)، شناخت گردشگری، انتشارات چهار باغ، اصفهان.
۱۳. زاهدی، شمس السادات، (۱۳۸۲)، چالش‌های توریسم پایدار از منظر اکوتوریسم، مجموعه مقاله های بررسی سیاست‌ها و برنامه های توسعه جهانگردی در جمهوری اسلامی ایران، دانشگاه علامه طباطبایی، اردیبهشت ۸۲، تهران.
۱۴. زنگی آبادی علی، ابوالحسنی فرحناز (۱۳۸۷)، تحلیل فضایی، سطح بندی و برنامه‌ریزی مراکز اقامتی با استفاده از شاخص توسعه گردشگری (TDI)، فصلنامه مطالعات جهانگردی، شماره ۸.
۱۵. فنل‌دی‌ای (۱۳۸۵)، مقدمه ای بر طبیعت گردی، ترجمه جعفر اولادی قادیکلایی، دانشگاه مازندران.
۱۶. فنی، زهره، محمد نژاد، علی (۱۳۸۸)، نقش

ty Evaluation using Spatial multi Criteria Evaluation, Research journal of applied sciences, Engineering and technology ۳ (۷): ۶۳۹-۷۰۰, ۲۰۱۱. ISSN: ۲۰۴۰-۷۴۶۷.

29. Logar, I (۲۰۱۰) sustainable tourism management in Crikvanica. Croatia: an assessment of policy instruments-tourism management ۳۱ (۲۰۱۰)۱۲۵-۱۳۵.

26. Inskeep, E (۱۹۹۱) Tourism planning, van nosrat Reinhold, new york.

27. Jinyang, D; King, B and Bauer, T (۲۰۰۲) Evaluating natural Attractions for tourism, Annals of tourism Research, vol. ۲۹, No. ۲, pp. ۴۲۲-۴۳۸, ۲۰۰۲ Elsevier.

28. KHeirkhah Zarkesh, M and Almasi, N and Taghizadeh, f (۲۰۰۱) Ecotourism land Capabili-

پروپوزیشن گاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی